

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

ĐẠO ĐỨC

5

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM
timdapan.com

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

LUU THU THUYẾT (Chủ biên) - NGUYỄN VIỆT BẮC
NGUYỄN HỮU HỢP - TRẦN THỊ TỐ OANH - MẠC VĂN TRANG

ĐẠO ĐỨC

(Tái bản lần thứ tám)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

timdapan.com

Chịu trách nhiệm xuất bản : Chủ tịch Hội đồng Thành viên kiêm Tổng Giám đốc **NGUYỄN NGÔ TRẦN ÁI**
Phó Tổng Giám đốc kiêm Tổng biên tập **GS.TS VŨ VĂN HÙNG**
Biên tập lần đầu : **NGUYỄN MY LÊ - VŨ THỊ ÁI NHU**
Biên tập tái bản : **PHẠM VĨNH THÔNG**
Biên tập kĩ thuật : **NGUYỄN MẠNH HÙNG**
Minh họa và trình bày bìa : **TRẦN TIỂU LÂM**
Sửa bản in : **PHẠM VĨNH THÔNG**
Chế bản : **CÔNG TY CỔ PHẦN MỸ THUẬT VÀ TRUYỀN THÔNG**

Bản quyền thuộc Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam - Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Trong sách có sử dụng một số ảnh tư liệu của Thông tấn xã Việt Nam và của các tác giả Lương Thế Tuấn, Sĩ Minh (Cuộc thi ảnh đề tài Giáo dục).

ĐẠO ĐỨC 5

Mã số : 1H508T4

Số đăng kí KHXB : 01-2014/CXB/102-1062/GD

In ... cuốn, khổ 17x24(cm). In tại Công ty ...
Số in : In xong và nộp lưu chiểu tháng ... năm 2014.

Bài 1

EM LÀ HỌC SINH LỚP 5

Tranh, ảnh

Học sinh lớp 5 Trường Tiểu học Hoàng Diệu (Hà Nội) đón các em học sinh lớp 1 trong ngày khai giảng.

Câu hỏi

Theo em, học sinh lớp 5 có gì khác so với học sinh các khối lớp khác trong trường ?

4

Ghi nhớ

Năm nay em đã lên lớp 5, lớp lớn nhất trường. Em rất vui và tự hào. Em sẽ cố gắng chăm ngoan, học giỏi để xứng đáng là học sinh lớp 5.

B i tập

1. Theo em, học sinh lớp 5 cần phải có những hành động, việc làm nào dưới đây ?
 - a) Thực hiện tốt *Năm điều Bác Hồ dạy thiếu niên, nhi đồng*.
 - b) Thực hiện đúng nội quy của trường, của lớp.
 - c) Tích cực tham gia các hoạt động tập thể, hoạt động xã hội do lớp, trường, địa phương tổ chức.
 - d) Nhường nhịn, giúp đỡ các em học sinh nhỏ.
 - đ) Buộc các em nhỏ phải làm theo mọi ý muốn của mình.
 - e) Gương mẫu về mọi mặt cho các em học sinh lớp dưới noi theo.
2. Em thấy mình đã có những điểm nào xứng đáng là học sinh lớp 5 ?
3. Hãy nêu những điểm mà em thấy mình còn phải cố gắng hơn để xứng đáng là học sinh lớp 5.

Thực h nh

1. Sưu tầm những truyện kể về học sinh lớp 5 gương mẫu.
2. Tích cực học tập, rèn luyện để xứng đáng là học sinh lớp 5.

Bài 2

CÓ TRÁCH NHIỆM VỀ VIỆC LÀM CỦA MÌNH

Truyện

Chuyện của bạn Đức

Nhà nhem tối, Hợp và Đức mới đi đá bóng về. Đến lối rẽ vào ngõ nhà mình, Hợp ném quả bóng cho Đức : “Cậu cầm lấy bóng nhé !”. Thuận chân, Đức liền sút một cú cực mạnh về phía Hợp, miệng nói : “Cậu cứ giữ lấy !”. Bỗng một tiếng “bốp”, rồi tiếng kêu thất thanh “Ối giời ôi !...” và tiếng đổ vỡ loảng xoảng...

Đức định thần nhìn lại, thì ra quả bóng trúng vào một bà đang gánh hàng từ trong ngõ đi ra. Hợp đã ù té chạy mất hút. Đức nép vào bụi tre đầu ngõ, hồi hộp nghe ngóng. Cậu ta càng hoảng hơn khi nhận ra người vừa bị trúng bóng là bà Doan bán quán ở gốc cây đa đầu làng. Đức chưa biết xử lí ra sao thì thấy có mấy người đi đến hỏi han, nhặt giúp những thứ bị rơi và đưa bà Doan về nhà...

Trong bữa cơm tối, Đức định kể với bố mẹ về chuyện đã xảy ra, nhưng rồi lại ngập ngừng... Suốt bữa ăn, nó nhai và nuốt chẳng thấy gì ngon cả !

Tối hôm đó, Đức đi ngủ sớm mà đầu óc cứ suy nghĩ hoài. Cậu ta hiểu rằng không được trốn tránh trách nhiệm về việc đã gây ra với bà Doan, nhưng chưa biết sẽ giải quyết ra sao.

Câu hỏi

1. Đức đã gây ra chuyện gì ?
2. Sau khi gây ra chuyện, Đức cảm thấy thế nào ?
3. Theo em, Đức nên giải quyết việc này thế nào cho tốt ? Vì sao ?

Ghi nhớ

Mỗi người cần phải suy nghĩ trước khi hành động và chịu trách nhiệm về việc làm của mình.

B i tập

1. Những trường hợp nào dưới đây là biểu hiện của người sống có trách nhiệm ?
 - a) Trước khi làm việc gì cũng suy nghĩ cẩn thận.

- b) Đã nhận làm việc gì thì làm việc đó đến nơi đến chốn.
- c) Đã nhận việc rồi nhưng không thích nữa thì bỏ.
- d) Khi làm điều gì sai, sẵn sàng nhận lỗi và sửa lỗi.
- đ) Việc nào làm tốt thì nhận do công của mình, việc nào làm hỏng thì đổ lỗi cho người khác.
- e) Chỉ hứa nhưng không làm.
- g) Không làm theo những việc xấu.

2. Em tán thành hay không tán thành với mỗi ý kiến dưới đây ?

- a) Bạn gây ra lỗi, mình biết mà không nhắc nhở là sai.
- b) Mình gây ra lỗi, nhưng không ai biết nên không phải chịu trách nhiệm.
- c) Cả nhóm cùng làm sai nên mình không phải chịu trách nhiệm.
- d) Chuyện không hay xảy ra đã lâu rồi thì không cần phải xin lỗi.
- đ) Không giữ lời hứa với em nhỏ cũng là thiếu trách nhiệm và có lỗi.

3. Em sẽ làm gì trong mỗi tình huống sau ?

- a) Em mượn sách của thư viện đem về, không may để em bé làm rách.
- b) Lớp đi cắm trại, em nhận đem túi thuốc cứu thương. Nhưng chẳng may bị đau chân, em không đi được.
- c) Em được phân công phụ trách nhóm năm bạn trang trí cho buổi Đại hội Chi đội của lớp, nhưng chỉ có bốn bạn đến tham gia chuẩn bị.
- d) Khi xin phép mẹ đi dự sinh nhật bạn, em hứa sẽ về sớm nấu cơm. Nhưng mãi vui, em về muộn.

Thực hành

Tự đánh giá về những việc làm của mình từ đầu năm học tới nay.

Bài 3

CÓ CHÍ THÌ NÊN

Thông tin

Trần Bảo Đồng sinh ra và lớn lên ở thành phố Plây Ku, tỉnh Gia Lai. Nhà Đồng nghèo, đông anh em, cha lại hay đau ốm nên càng khó khăn. Hằng ngày, ngoài giờ đi học, Đồng còn phải giúp mẹ đi bán bánh mì.

Đồng không chỉ biết sử dụng thời gian hợp lí mà còn có phương pháp học tập tốt. Nhờ đó, suốt 12 năm học, Đồng luôn là học sinh giỏi. Năm 2005, Đồng thi vào Trường Đại học Khoa học tự nhiên Thành phố Hồ Chí Minh và đỗ thủ khoa. Khi được nhận học bổng Nguyễn Thái Bình, Đồng gọi điện về nhà, nghẹn ngào nói : “Ba mẹ đã cho con niềm tin và ý chí phấn đấu trong mọi hoàn cảnh. Giờ đây, con phải học thật giỏi để sau này có thể đỡ đần mẹ, chăm sóc ba cùng các em và để đền đáp sự chăm lo, giúp đỡ mà mọi người đã dành cho con”.

Theo BÍCH THANH

(Báo Thanh niên, số 286, ngày 14/10/2005)

Câu hỏi

1. Trần Bảo Đồng đã gặp những khó khăn gì trong cuộc sống và trong học tập ?
2. Trần Bảo Đồng đã vượt qua khó khăn để vươn lên như thế nào ?
3. Em học tập được những gì từ tấm gương đó ?

Tôi trường

Ghi nhớ

*Trong cuộc sống, ai cũng có thể gặp khó khăn,
nhưng nếu có niềm tin và cố gắng vượt qua
thì có thể thành công.*

*Không có việc gì khó
Chỉ sợ lòng không bền
Đèo núi vấp lấp biển
Quyết chí ắt làm nên.*

HỒ CHÍ MINH

B i tập

1. Những trường hợp nào dưới đây là biểu hiện của người có ý chí ?

- a) Nguyễn Ngọc Ký bị liệt cả hai tay, phải dùng chân để viết mà vẫn học giỏi.

- b) Dù phải trèo đèo, lội suối, vượt đường xa để đến trường nhưng Mai vẫn đi học đều.
- c) Vụ lúa này nhà bạn Phương mất mùa nên có khó khăn, Phương liền bỏ học.
- d) Chữ bạn Hiếu rất xấu nhưng sau hai năm kiên trì rèn luyện, nay Hiếu viết vừa đẹp, vừa nhanh.

2. Em có nhận xét gì về những ý kiến dưới đây ?

- a) Những người khuyết tật dù cố gắng học hành cũng chẳng để làm gì.
- b) “Có công mài sắt, có ngày nên kim”. (Tục ngữ)
- c) Chỉ con nhà nghèo mới cần có chí vượt khó, còn con nhà giàu thì không cần.
- d) Con trai mới cần có chí.
- đ) Kiên trì sửa chữa bằng được một khiếm khuyết của bản thân (như nói ngọng, nói lắp,...) cũng là người có chí.

3. Hãy kể lại cho các bạn trong nhóm cùng nghe về một tấm gương “Có chí thì nên” mà em biết.

4. Trong cuộc sống và trong học tập của em có những thuận lợi, khó khăn gì ? Hãy lập kế hoạch để vượt qua những khó khăn đó theo mẫu sau :

Số thứ tự	Khó khăn	Những biện pháp khắc phục
.....1.....
.....2.....
.....3.....

Thực hành

Thực hiện kế hoạch vượt qua những khó khăn của bản thân.

Bài 4

NHỚ ƠN TỔ TIÊN

Truyện

Thăm mộ

Cuối năm, sáng sớm trời rất lạnh. Bố đi ra sau nhà lấy chiếc xéng nhỏ, cầm thẻ hương ở bàn thờ nhà trên, rồi bảo Việt :

- Sắp Tết rồi, hôm nay con đi với bố ra thăm mộ ông nội nhé !

Ra khỏi làng, hai cha con rẽ vào con đường nhỏ dẫn lên sườn đồi. Mộ ông nằm ở góc xa, ngay dưới hàng mộ các cụ tổ, nhìn xuống chân đồi, nơi những thửa ruộng trải ra xanh màu mạ mới. Việt chăm chú nhổ sạch đám cây dại trên khu mộ. Bố mang xéng ra những vạt cỏ phía xa, lựa xấn từng văng cỏ đem về đắp lên mộ, rồi kính cẩn thắp hương trên mộ ông và cả những ngôi mộ xung quanh.

Bố kể, giọng trầm xuống :

- Nhà mình ngày xưa nghèo lắm con ạ ! Các cụ tổ đã cùng bà con khai phá, tạo lập làng từ lúc nơi đây còn hoang vắng. Đến đời ông nội con vẫn còn phải đi cày thuê, gặt mướn cho những người nhiều ruộng để lấy công. Dù nghèo khó nhưng các cụ vẫn luôn gắng giữ nền nếp nhà ta : cần cù làm lụng, ngay thẳng chân tình với bà con xóm giềng và dành dụm cho con cháu được học hành.

Bố kéo Việt vào lòng, vừa xoa đầu cậu vừa nói :

- Ông nội con thường bảo : “Không học sao thành người”. Bố cũng chỉ mong con cố gắng học hành để nên người.

Lác đác đã thấy có người làng ra thăm mộ tổ tiên. Gió đưa mùi hương thơm thoảng nhẹ khắp nghĩa trang.

Về đến nhà, thấy mẹ đang dọn dẹp dưới bếp, Việt chạy ngay đến bên, thì thầm :

- Mẹ ơi, để con lau dọn bàn thờ giúp mẹ nhé !

Theo NGUYỄN THẮNG LONG

Câu hỏi

1. Nhân ngày Tết cổ truyền sắp đến, bố của Việt đã làm gì để tỏ lòng nhớ ơn tổ tiên ?
2. Theo em, bố muốn nhắc nhở Việt điều gì khi kể về tổ tiên ?
3. Vì sao Việt muốn lau dọn bàn thờ giúp mẹ ?

Ghi nhớ

Mỗi người phải biết ơn tổ tiên và có trách nhiệm giữ gìn, phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

*Con người có tổ, có tông
Nhờ cây có cội, nhờ sông có nguồn.*

Ca dao

B i tập

1. Những việc làm nào dưới đây biểu hiện lòng biết ơn tổ tiên ?
 - a) Cố gắng học tập, rèn luyện để trở thành người có ích cho gia đình, quê hương, đất nước.
 - b) Không coi trọng các kỉ vật của gia đình, dòng họ.
 - c) Gìn giữ nền nếp tốt của gia đình.
 - d) Thăm mộ tổ tiên, ông bà.
 - đ) Dù ở xa nhưng mỗi dịp giỗ, Tết đều không quên viết thư về thăm hỏi gia đình, họ hàng.

Giỗ Tổ Hùng Vương

2. Em hãy tìm hiểu về những truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ mình. Em cần làm gì để giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp đó ?
3. Hãy sưu tầm các câu ca dao, tục ngữ về chủ đề “Biết ơn tổ tiên”.
4. Em biết gì về Ngày Giỗ Tổ Hùng Vương ? (Giỗ Tổ Hùng Vương được tổ chức vào ngày nào ? Ở đâu ?...)

Thực h nh

Sưu tầm các tranh, ảnh, bài báo nói về Ngày Giỗ Tổ Hùng Vương.

Bài 5

TÌNH BẠN

Truyện

Đôi bạn

Đôi bạn đang cùng nhau đi trong rừng, bỗng trước mắt họ xuất hiện một con gấu. Một người lập tức bỏ chạy và leo tót lên cây ẩn nấp. Còn người kia đứng lại. Sực nhớ ra rằng loài gấu thường không đung đến xác chết bao giờ, anh liền ngã lăn ra đất giả vờ chết. Con gấu tiến lại gần. Anh ta nín thở. Gấu chỉ ngửi vào mặt anh rồi bỏ đi.

Khi gấu đã đi khỏi, anh bạn nấp trên cây liền tụt xuống và hỏi :

- Gấu nó ghé vào tai cậu nói gì đấy ?

Anh kia liền đáp :

- Gấu nói với tớ rằng : “Ai bỏ bạn trong lúc hiểm nguy để chạy thoát thân là kẻ tồi tệ !”

Theo LÉP TÔN-XTÔI

Câu hỏi

1. Em có nhận xét gì về hành động bỏ bạn để chạy thoát thân của nhân vật trong truyện ?
2. Qua câu chuyện trên, em có thể rút ra điều gì về cách đối xử với bạn bè ?

Ghi nhớ

Bạn bè cần phải đoàn kết, thương yêu, giúp đỡ nhau, nhất là những lúc khó khăn, hoạn nạn. Có như vậy, tình bạn mới thêm thân thiết, gắn bó.

*Bạn bè / nghĩa tương thân,
Khó khăn, thuận lợi ân cần bên nhau.*

B i tập

1. Nếu thấy bạn làm việc sai trái, em sẽ chọn cách ứng xử nào ? Vì sao ?
 - a) Mặc bạn, không quan tâm.
 - b) Tán thưởng việc làm của bạn.
 - c) Bắt chước bạn.
 - d) Bao che cho bạn.
 - đ) Khuyên ngăn bạn.
 - e) Mách thầy giáo, cô giáo.
 - g) Không chơi với bạn nữa.

2. Em sẽ làm gì trong các tình huống sau ? Vì sao ?
 - a) Bạn em có chuyện vui.
 - b) Bạn em có chuyện buồn.
 - c) Bạn em bị bắt nạt.
 - d) Bạn em bị kẻ xấu rủ rê, lôi kéo vào những việc làm không tốt.
 - đ) Bạn phê bình khi em mắc khuyết điểm.
 - e) Bạn em làm điều sai trái, em khuyên ngăn nhưng bạn không nghe.

3. Hãy sưu tầm một câu chuyện, một tấm gương hoặc các câu ca dao, tục ngữ, bài thơ, bài hát,... nói về tình bạn đẹp.

4. Em sẽ làm gì để có tình bạn đẹp ?

Thực h nh

Đối xử tốt với bạn bè xung quanh.

Bài 6

KÍNH GIÀ, YÊU TRẺ

Truyện

Sau đêm mưa

Sau trận mưa đêm qua, con đường ven làng trơn như đổ mỡ. Tan học về, các bạn học sinh phải đi men theo bờ cỏ, lần từng bước một để khỏi trượt chân ngã.

Chợt một cụ già từ phía trước đi lại, tay dắt một em nhỏ. Vất vả lắm hai bà cháu họ mới đi được một quãng ngắn. Chẳng ai bảo ai, mọi người đều đứng tránh sang một bên để nhường bước cho cụ già và em nhỏ.

Bạn Hương cầm tay cụ :

- Bà đi lên vệ cỏ kéo ngã ạ !

Bạn Sâm đỡ tay em nhỏ :

- Bà ơi, để cháu dắt em bé cho !

Đi khỏi quãng đường trơn, bà cụ cảm động nói :

- Các cháu biết giúp đỡ người già và em nhỏ thế này là tốt lắm. Bà cảm ơn các cháu.

Theo SGK Đạo đức 5. NXB Giáo dục, 1998.

Câu hỏi

1. Các bạn học sinh trong truyện đã làm gì khi gặp bà cụ và em bé ?
2. Tại sao bà cụ cảm ơn các bạn ?
3. Em suy nghĩ gì về việc làm của các bạn ?

Ghi nhớ

Người già và trẻ em là những người cần được quan tâm, giúp đỡ ở mọi nơi, mọi lúc. Kính già, yêu trẻ là truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta.

Yêu trẻ, trẻ đến nhà ; Kính già, già để tuổi cho.

Tục ngữ

B i tập

1. Theo em, những hành động, việc làm nào sau đây thể hiện tình cảm kính già, yêu trẻ ?
 - a) Chào hỏi, xưng hô lễ phép với người già.
 - b) Dùng hai tay khi đưa vật gì đó cho người già.
 - c) Đọc truyện cho em nhỏ nghe.
 - d) Quát nạt em bé.
2. Em sẽ làm gì trong các tình huống sau ?
 - a) Trên đường đi học, thấy một em bé bị lạc, đang khóc tìm mẹ.
 - b) Thấy hai em nhỏ đang đánh nhau để tranh giành đồ chơi.
 - c) Đang chơi cùng các bạn thì có một cụ già đến hỏi đường.
3. Trong những ngày dưới đây, ngày nào dành riêng cho trẻ em ? Ngày nào dành riêng cho người cao tuổi ?
 - a) Ngày 1 tháng 6
 - b) Ngày 20 tháng 11
 - c) Ngày 1 tháng 10
 - d) Ngày 22 tháng 12
4. Trong những tổ chức dưới đây, tổ chức nào dành riêng cho trẻ em ? Tổ chức nào dành riêng cho người cao tuổi ?
 - a) Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh
 - b) Hội Người cao tuổi
 - c) Sao Nhi đồng
 - d) Hội Cựu chiến binh

Thực h nh

Em hãy thực hiện những việc làm thể hiện tình cảm kính già, yêu trẻ.

Bài 7

TÔN TRỌNG PHỤ NỮ

Thông tin

- Bà Nguyễn Thị Định (1920 – 1992), đã từng là Phó Tổng tư lệnh Lực lượng vũ trang giải phóng miền Nam, Phó Chủ tịch Hội đồng Nhà nước nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Chủ tịch Hội liên hiệp Phụ nữ Việt Nam, Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân.

- Phó Giáo sư, Tiến sĩ Nguyễn Thị Trâm, Phó Viện trưởng Viện Sinh học nông nghiệp, nhà khoa học được tặng giải thưởng Kô-va-lép-xkai-a.

- Nguyễn Thuý Hiền, cô gái vàng của thể thao Việt Nam, đã mang về cho Tổ quốc 13 huy chương vàng, trong đó có 6 huy chương vàng các giải Whu-su thế giới.

Mẹ điu con / m nông

Câu hỏi

1. Em hãy kể về những công việc của người phụ nữ trong gia đình, trong xã hội mà em biết.
2. Tại sao phụ nữ là những người đáng được tôn trọng ?

Ghi nhớ

Người phụ nữ có vai trò quan trọng trong gia đình và xã hội. Họ xứng đáng được mọi người tôn trọng.

B i tập

1. Trong những việc làm dưới đây, việc làm nào của các bạn nam thể hiện sự tôn trọng phụ nữ ?
 - a) Khi lên xe ô tô, luôn nhường các bạn nữ lên xe trước.
 - b) Chúc mừng các bạn nữ nhân ngày Quốc tế Phụ nữ.
 - c) Không thích làm chung với các bạn nữ trong công việc tập thể.
 - d) Không thích ngồi cạnh các bạn nữ.
2. Em tán thành hay không tán thành với những ý kiến sau ?
 - a) Trẻ em trai và trẻ em gái có quyền được đối xử bình đẳng.
 - b) Con trai bao giờ cũng giỏi hơn con gái.
 - c) Nữ giới phải phục tùng nam giới.
 - d) Làm việc nhà không chỉ là trách nhiệm của mẹ và chị, em gái.
 - đ) Chỉ nên cho con trai đi học, còn con gái phải ở nhà lao động giúp đỡ gia đình.
3. Xử lí các tình huống sau :
 - a) Khi bỏ phiếu bầu trưởng nhóm phụ trách Sao, các bạn nam bàn nhau chỉ bỏ phiếu cho Tiến vì bạn ấy là con trai.
Em sẽ ứng xử như thế nào nếu là một thành viên của nhóm ?
 - b) Trong cuộc họp bàn về kế hoạch gây quỹ lớp, khi các bạn nữ phát biểu ý kiến, Tuấn nhún vai : “Ồi dào, bọn con gái biết gì mà phát biểu kia chứ !”.
Em sẽ làm gì nếu chứng kiến thái độ của Tuấn ?
4. Những ngày và tên tổ chức nào dưới đây dành riêng cho phụ nữ ?
 - a) Ngày 8 tháng 3
 - b) Ngày 20 tháng 10
 - c) Ngày 2 tháng 9
 - d) Hội Phụ nữ
 - đ) Câu lạc bộ các nữ doanh nhân
 - e) Hội Sinh viên
5. Hãy giới thiệu với các bạn trong lớp về một người phụ nữ (bà, mẹ, cô giáo, bạn gái,...) mà em yêu mến, kính trọng.

Thực h nh

Cùng các bạn trong lớp lập kế hoạch tổ chức Ngày Quốc tế Phụ nữ.

Bài 8

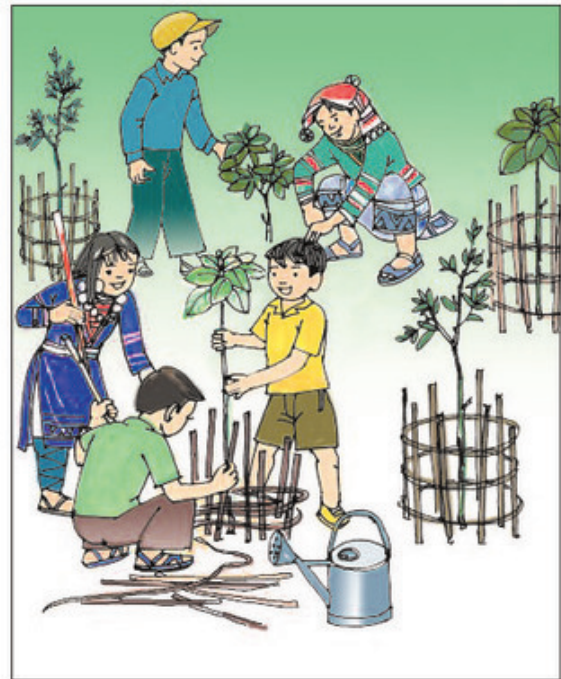
HỢP TÁC VỚI NHỮNG NGƯỜI XUNG QUANH

Tình huống

Lớp 5A được giao nhiệm vụ trồng cây ở vườn trường. Cô giáo yêu cầu các cây trồng xong phải ngay ngắn, thẳng hàng.

Tổ 1

Tổ 2

Câu hỏi

1. Em có nhận xét gì về cách tổ chức trồng cây của mỗi tổ trong tranh ?
2. Với cách làm như vậy, kết quả trồng cây của mỗi tổ sẽ như thế nào ?

Ghi nhớ

*Biết hợp tác với những người xung quanh,
công việc sẽ thuận lợi và đạt kết quả tốt hơn.*

*Một cây l m chẳng nên non,
Ba cây chụm lại nên hòn núi cao.*

Tục ngữ

B i tập

1. Theo em, những việc làm nào dưới đây thể hiện sự hợp tác với những người xung quanh ?
 - a) Biết phân công nhiệm vụ cho nhau.
 - b) Việc của ai, người nấy biết.
 - c) Làm thay công việc cho người khác.
 - d) Khi thực hiện công việc chung, luôn bàn bạc với mọi người.
 - đ) Hỗ trợ, phối hợp với nhau trong công việc chung.
 - e) Để người khác làm, còn mình thì chơi.
2. Em có tán thành với những ý kiến dưới đây không ? Vì sao ?
 - a) Nếu không biết hợp tác thì công việc chung sẽ luôn gặp khó khăn.
 - b) Chỉ hợp tác với người khác khi mình cần họ giúp đỡ.
 - c) Chỉ những người kém cỏi mới cần phải hợp tác.
 - d) Hợp tác trong công việc giúp em học hỏi được nhiều điều hay từ người khác.
3. Theo em, việc làm nào dưới đây là đúng ?
 - a) Được lớp giao cho nhiệm vụ trang trí báo tường, ba bạn Tâm, Nga, Hoan phân công nhau : Tâm viết tên báo, Nga vẽ đường diềm, còn Hoan thì sắp xếp các bài báo.

b) Hằng tuần, các hộ gia đình thôn Đông cùng nhau lao động làm vệ sinh đường làng, ngõ xóm. Long thường tự chọn công việc nhẹ nhàng nhất, làm cho nhanh để về xem ti vi.

4. Em hãy cùng các bạn trong nhóm thảo luận để xử lí các tình huống sau :

a) Tuần tới, lớp 5B tổ chức hái hoa dân chủ và tổ 2 được giao nhiệm vụ chuẩn bị cho cuộc vui này.

Nếu là thành viên tổ 2, các em dự kiến sẽ thực hiện nhiệm vụ trên như thế nào ?

b) Vào dịp hè, ba má Hà dự định đưa cả nhà về thăm quê ngoại.

Theo các em, bạn Hà nên làm gì để cùng gia đình chuẩn bị cho chuyến đi xa đó ?

5. Em hãy liệt kê theo mẫu sau những việc mình có thể hợp tác với người khác (những người trong gia đình, bạn bè, thầy giáo, cô giáo, hàng xóm láng giềng,...).

Số thứ tự	Nội dung công việc	Người hợp tác	Cách hợp tác
1	Trực nhật lớp	Các bạn trong nhóm	Phân công mỗi người một việc : bạn quét lớp, bạn lau bảng,...
2
3
4
5

Thực hành

Hằng ngày, thực hiện việc hợp tác với mọi người ở nhà, ở trường, ở khu dân cư,...

Bài 9

EM YÊU QUÊ HƯƠNG

Truyện

Cây đa làng em

Cứ dịp hè, Hà lại được bố mẹ cho về thăm quê. Từ xa, em đã nhận ra cây đa cổ thụ đầu làng.

Dân trong làng không ai nhớ cây đa có từ bao giờ, bởi khi họ sinh ra thì đã thấy “Ông Đa” rồi. Buổi trưa, các cô bác đi làm đồng về thường ngồi nghỉ dưới

bóng mát của cây đa. Những làn gió đồng quê như giúp họ xua đi mệt nhọc. Trên cành cây, chim hót líu lo tạo nên một khúc nhạc nghe thật vui tai. Những ngày ở quê, Hà thường cùng các bạn rủ nhau ra gốc cây đa trò chuyện, vui chơi. Em cứ nghĩ rằng “Ông Đa” sẽ ở đây với làng mãi mãi...

Thế mà năm nay về quê, Hà được nghe ông kể rằng, sau trận lụt vừa qua “Ông Đa” bị “óm”, dân làng đang góp tiền để chữa cho cây.

Ngay tối hôm đó, Hà nhờ ông dẫn đến nhà bác trưởng thôn để góp số tiền mà em định mua sách đọc trong dịp hè. Hà cầu mong “Ông Đa” được khoẻ mạnh và sống mãi với làng em.

Theo MINH KIM TRÚC

Câu hỏi

1. Vì sao dân làng lại gắn bó với cây đa ?
2. Bạn Hà đóng góp tiền để làm gì ? Vì sao Hà làm như vậy ?

*Quê hương mỗi người chỉ một,
Như là chỉ một mẹ thôi.
Quê hương nếu ai không nhớ,
Sẽ không lớn nổi thành người.*

ĐỖ TRUNG QUÂN

Ghi nhớ

B i tập

1. Theo em, trường hợp nào dưới đây thể hiện tình yêu quê hương ?

- a) Nhớ về quê hương mỗi khi đi xa.
 - b) Tham gia hoạt động tuyên truyền phòng chống các tệ nạn xã hội ở địa phương.
 - c) Giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của quê hương.
 - d) Quyên góp tiền của để tu bổ di tích, xây dựng các công trình công cộng ở quê.
 - đ) Không thích về thăm quê.
 - e) Tham gia trồng cây ở đường làng, ngõ xóm.
2. Em tán thành với những ý kiến nào dưới đây ?
- a) Tham gia xây dựng quê hương là biểu hiện của tình yêu quê hương.
 - b) Chỉ cần tham gia xây dựng ở nơi mình đang sống.
 - c) Chỉ người giàu mới cần có trách nhiệm đóng góp xây dựng quê hương.
 - d) Cần phải giữ gìn và phát huy nghề truyền thống của quê hương.
3. Em hãy cùng các bạn trong nhóm thảo luận để xử lí các tình huống sau :
- a) Thôn của Tuấn đang lập tủ sách dùng chung. Tuấn băn khoăn không biết cần làm gì để góp phần xây dựng tủ sách...
Các em có thể gợi ý giúp Tuấn nên làm những việc gì ?
 - b) Đội thiếu niên quyết định tổng vệ sinh đường làng vào sáng thứ bảy. Sáng hôm ấy, đang chuẩn bị đi thì Hằng chợt nhớ đến một chương trình trên ti vi mà bạn đã đợi cả tuần...
Theo các em, bạn Hằng cần làm gì khi đó ? Vì sao ?
4. Em sẽ làm gì để thể hiện tình yêu quê hương ?
5. Hãy tìm hiểu về những danh nhân, những phong tục, tập quán tốt đẹp, những danh lam thắng cảnh của quê hương em và giới thiệu cho các bạn cùng biết.

Thực hành

Sưu tầm các bài thơ, bài hát, tranh, ảnh hoặc viết, vẽ về quê hương em.

Bài 10

ỦY BAN NHÂN DÂN XÃ (PHƯỜNG) EM

Truyện

Đến Ủy ban nhân dân phường

Mẹ mới sinh em bé. Hôm nay, bố đi làm giấy khai sinh cho em. Nga đi theo bố. Đến trụ sở Ủy ban nhân dân phường, thấy có rất nhiều người, Nga hỏi bố :

- Bố ơi, các bác kia cũng đến đây để làm giấy khai sinh cho em bé hả bố ?

Bố trả lời :

- Không hẳn thế con ạ. Ngoài làm giấy khai sinh cho em bé, Ủy ban nhân dân phường còn làm rất nhiều việc : xác nhận chỗ ở ; quản lí việc xây dựng trường học, điểm vui chơi cho trẻ em ; tổ chức tiêm chủng mở rộng,... Các công việc này cần phải làm cẩn thận, chính xác và đúng pháp luật, con ạ.

Câu hỏi

1. Bố Nga đến Ủy ban nhân dân phường để làm gì ?
2. Ngoài việc cấp giấy khai sinh, Ủy ban nhân dân xã (phường) còn làm những việc gì ?

Ghi nhớ

Ủy ban nhân dân xã (phường) luôn chăm sóc và bảo vệ các quyền lợi của người dân, đặc biệt là trẻ em. Do đó, mọi người đều phải tôn trọng và giúp đỡ Ủy ban làm việc.

B i tập

1. Trong những việc sau, việc nào cần đến Ủy ban nhân dân xã (phường) để giải quyết ?
 - a) Đăng kí tạm trú cho khách ở lại nhà qua đêm.
 - b) Cấp giấy khai sinh cho em bé.
 - c) Xác nhận hộ khẩu để đi học, đi làm,...
 - d) Tổ chức các đợt tiêm vắc-xin phòng bệnh cho trẻ em.
 - đ) Tổ chức giúp đỡ các gia đình có hoàn cảnh khó khăn.

- e) Xây dựng trường học, điểm vui chơi cho trẻ em, trạm y tế,...
- g) Mừng thọ người già.
- h) Tổng vệ sinh làng xóm, phố phường.
- i) Tổ chức các hoạt động khuyến học (khen thưởng học sinh giỏi, trao học bổng cho học sinh nghèo vượt khó,...).

2. Em sẽ làm gì trong các tình huống sau ?

- a) Ủy ban nhân dân xã (phường) tổ chức lấy chữ ký ủng hộ các nạn nhân chất độc da cam.
- b) Đài phát thanh của Ủy ban nhân dân phường thông báo lịch để học sinh tham gia sinh hoạt hè tại Nhà văn hoá của phường.
- c) Phường phát động phong trào quyên góp sách vở, đồ dùng học tập, quần áo,... ủng hộ trẻ em vùng bị lũ lụt.

3. Những hành vi, việc làm nào dưới đây là phù hợp khi đến Ủy ban nhân dân xã (phường) ?

- a) Nói chuyện to trong phòng làm việc.
- b) Chào hỏi khi gặp các bác cán bộ Ủy ban nhân dân xã (phường).
- c) Xếp thứ tự để đợi giải quyết công việc.

4. Em có đề nghị gì với Ủy ban nhân dân xã (phường) về các hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ em tại địa phương (xây dựng trường học, trạm y tế, sân chơi ; tổ chức ngày Tết thiếu nhi, ngày rằm Trung thu,...) ?

Thực hành

Tham gia các hoạt động do Ủy ban nhân dân xã (phường) tổ chức cho trẻ em.

Bài 11

EM YÊU TỔ QUỐC VIỆT NAM

Thông tin

- Dân tộc Việt Nam có hàng nghìn năm văn hiến và truyền thống đấu tranh dựng nước, giữ nước rất đáng tự hào.

- Việt Nam từ một nước phải nhập khẩu gạo đã trở thành một trong những nước có lượng gạo xuất khẩu lớn nhất trên thế giới. Ngoài ra, nước ta còn xuất khẩu cà phê, chè, thủy, hải sản,...

- Nước ta đã xây dựng được nhiều công trình lớn như: nhà máy thủy điện Hoà Bình, nhà máy nhiệt điện Phả Lại II, cầu Mỹ Thuận, hầm đường bộ qua đèo Hải Vân,...

- Tính đến năm 2005, Việt Nam có Vịnh Hạ Long, Cố đô Huế, Phố cổ Hội An, Di tích Mỹ Sơn, Vườn quốc gia Phong Nha - Kẻ Bàng, Nhã nhạc cung đình Huế, Không gian văn hoá công cộng chiêng Tây Nguyên đã được UNESCO công nhận là di sản thế giới.

Lễ hội Đền Gióng (Phù Đổng, Gia Lâm, H Nội.)

Vịnh Hạ Long

Câu hỏi

1. Qua các thông tin trên, em có cảm nghĩ gì về đất nước và con người Việt Nam ?
2. Em còn biết thêm những gì về Tổ quốc của chúng ta (các truyền thống văn hoá ; các thành tựu về sự phát triển kinh tế, giáo dục ; các danh lam thắng cảnh,...).

Ghi nhớ

Việt Nam là một đất nước tươi đẹp và có truyền thống văn hoá lâu đời. Việt Nam đang thay đổi, phát triển từng ngày.

Em yêu Tổ quốc Việt Nam và tự hào mình là người Việt Nam. Em sẽ cố gắng học tập, rèn luyện tốt để mai sau góp phần dựng xây đất nước.

B i tập

1. Em hãy cho biết các mốc thời gian và địa danh sau liên quan đến những sự kiện nào của đất nước ta ?
 - a) Ngày 2 tháng 9 năm 1945
 - b) Ngày 7 tháng 5 năm 1954
 - c) Ngày 30 tháng 4 năm 1975
 - d) Sông Bạch Đằng
 - đ) Bến Nhà Rồng

e) Cây đa Tân Trào

2. Em hãy tìm những hình ảnh về Việt Nam trong các tranh, ảnh dưới đây :

3. Em hãy kể về một danh lam thắng cảnh hoặc một di tích lịch sử của nước ta mà em biết.

4. Em hãy vẽ một bức tranh về đất nước hoặc con người Việt Nam.

5. Em mong muốn khi lớn lên sẽ làm gì để góp phần xây dựng đất nước ?

Thực hành

1. Em hãy cùng các bạn tổ chức một cuộc triển lãm nhỏ về phong cảnh và các thành tựu kinh tế, văn hoá, xã hội của Việt Nam.

2. Hãy sưu tầm các bài hát, bài thơ ca ngợi đất nước Việt Nam.

Bài 12

EM YÊU HOÀ BÌNH

Thông tin

Bệnh viện Bạch Mai (Hà Nội) bị máy bay Mỹ ném bom ngày 26 tháng 12 năm 1972

1. Trong khoảng thời gian từ năm 1900 đến năm 2000, các cuộc chiến tranh và xung đột trên thế giới đã làm cho hơn 2 triệu trẻ em bị chết, hơn 6 triệu trẻ em bị thương tích, tàn phế, 20 triệu trẻ em phải sống bơ vơ do bị mất nhà cửa, hơn 300 000 trẻ ở độ tuổi thiếu niên bị buộc phải đi lính, cầm súng giết người.

Theo báo Quốc tế (23/5/2002 - 29/5/2002)

2. Cuộc chiến tranh xâm lược do đế quốc Mỹ tiến hành ở Việt Nam đã làm cho gần 3 triệu người chết, 4,4 triệu người bị tàn tật, 2 triệu người nhiễm chất độc da cam đang bị di chứng ; nhiều thành phố, làng mạc, đường sá, di tích lịch sử và văn hoá,... bị phá huỷ.

3. Là một dân tộc yêu chuộng hoà bình, nhân dân Việt Nam luôn sát cánh cùng với nhân dân tiến bộ trên thế giới trong việc bảo vệ hoà bình, chống chiến tranh.

Phó Chủ tịch nước Nguyễn Thị Bình cùng nhân dân Hà Nội thả chim hoà bình

Câu hỏi

1. Em có nhận xét gì về cuộc sống của người dân, đặc biệt là trẻ em, ở các vùng có chiến tranh ?
2. Chiến tranh gây ra những hậu quả gì ?
3. Để thế giới không còn chiến tranh, để mọi người đều được sống trong hoà bình, chúng ta cần phải làm gì ?

Ghi nhớ

Trẻ em có quyền được sống trong hoà bình và có trách nhiệm tham gia các hoạt động bảo vệ hoà bình phù hợp với khả năng.

B i tập

1. Em tán thành với những ý kiến nào dưới đây ? Vì sao ?
 - a) Chiến tranh không mang lại cuộc sống hạnh phúc cho con người.
 - b) Chỉ trẻ em các nước giàu mới có quyền được sống trong hoà bình.
 - c) Chỉ nhà nước và quân đội mới có trách nhiệm bảo vệ hoà bình.
 - d) Những người tiến bộ trên thế giới đều đấu tranh cho hoà bình.
2. Những hành động, việc làm nào dưới đây thể hiện lòng yêu hoà bình ?
 - a) Thích chơi và cổ vũ cho các trò chơi bạo lực.
 - b) Biết thương lượng, đối thoại để giải quyết mâu thuẫn.
 - c) Đoàn kết, hữu nghị với các dân tộc khác.
 - d) Thích dùng bạo lực với người khác.
3. Em biết những hoạt động vì hoà bình nào trong các hoạt động dưới đây ?
 - a) Đi bộ vì hoà bình.
 - b) Vẽ tranh về chủ đề “Em yêu hoà bình”.
 - c) Diễn đàn “Trẻ em vì một thế giới không còn chiến tranh”.
 - d) Mít tinh, lấy chữ kí phản đối chiến tranh xâm lược.
 - đ) Viết thư, gửi quà ủng hộ trẻ em và nhân dân các vùng có chiến tranh.
 - e) Giao lưu với thiếu nhi quốc tế.
 - g) Viết thư kết bạn với thiếu nhi các địa phương khác, các nước khác.

Em đã tham gia những hoạt động nào trong các hoạt động trên ?
4. Sưu tầm và kể lại một câu chuyện, một tấm gương của thiếu nhi Việt Nam hoặc thế giới tham gia các hoạt động bảo vệ hoà bình, chống chiến tranh.

Thực h nh

1. Sưu tầm tranh, ảnh, bài thơ, bài hát, bài báo,... về cuộc sống của trẻ em và nhân dân những vùng có chiến tranh ; về các hoạt động bảo vệ hoà bình, chống chiến tranh của trẻ em Việt Nam và thế giới.
2. Vẽ tranh về chủ đề “Em yêu hoà bình”.
3. Tham gia các hoạt động vì hoà bình do lớp, trường hoặc địa phương tổ chức.

Bài 13

EM TÌM HIỂU VỀ LIÊN HỢP QUỐC

Thông tin

1. Liên hợp quốc là tổ chức quốc tế lớn nhất, được thành lập vào ngày 24 tháng 10 năm 1945. Tính đến năm 2005, Liên hợp quốc bao gồm 191 quốc gia thành viên. Hơn nửa thế kỉ qua, Liên hợp quốc đã có nhiều hoạt động tích cực nhằm thiết lập hoà bình và công bằng trên toàn thế giới.

Công ước Quốc tế về Quyền trẻ em đã được Liên hợp quốc thông qua ngày 20 tháng 11 năm 1989.

*Trụ sở Liên hợp quốc
tại Niu Oóc (Hoa Kỳ)*

*Một phiên họp của
Đại hội đồng Liên*

2. Ngày 20 tháng 9 năm 1977, Việt Nam gia nhập Liên hợp quốc và trở thành thành viên thứ 149 của tổ chức này. Từ đó đến nay, nước ta luôn hợp tác chặt chẽ với các nước thành viên khác trong các hoạt động nhằm thực hiện mục tiêu của Liên hợp quốc. Đồng thời, nhiều cơ quan của Liên hợp quốc hiện đang có mặt tại Việt Nam để giúp đỡ nhân dân ta xây dựng đất nước.

Câu hỏi

1. Em biết gì về tổ chức Liên hợp quốc qua các thông tin trên ?
2. Nước ta có quan hệ như thế nào với Liên hợp quốc ?

Ghi nhớ

Là một nước thành viên của Liên hợp quốc, chúng ta cần tôn trọng và hợp tác với các cơ quan Liên hợp quốc ở Việt Nam thực hiện các hoạt động vì hoà bình, công bằng và tiến bộ xã hội.

B i tập

1. Em tán thành với những ý kiến nào dưới đây ? Vì sao ?
 - a) Liên hợp quốc là tổ chức của các nước giàu.
 - b) Liên hợp quốc bao gồm tất cả các nước trên thế giới.
 - c) Công ước Quốc tế về Quyền trẻ em là do Liên hợp quốc soạn thảo và thông qua.
 - d) Liên hợp quốc rất quan tâm đến trẻ em và luôn đấu tranh cho các quyền của trẻ em.
 - đ) Tôn trọng và hợp tác với các cơ quan Liên hợp quốc là việc của người lớn.
2. Hãy kể một việc làm của Liên hợp quốc mang lại lợi ích cho trẻ em.

Thực h nh

Sưu tầm trên sách báo, ti vi một hoạt động của Liên hợp quốc (ở nước ta hoặc trên thế giới) và kể lại cho các bạn trong nhóm cùng nghe.

Bài 14

BẢO VỆ TÀI NGUYÊN THIÊN NHIÊN

Thông tin

Miền quê thanh bình

- Tài nguyên thiên nhiên (mỏ quặng, nguồn nước ngầm, không khí, đất trồng, động thực vật quý hiếm,...) do thiên nhiên ban tặng, có ích cho cuộc sống con người.
- Con người khai thác và sử dụng tài nguyên thiên nhiên trong sản xuất, phát triển kinh tế (khai thác dầu mỏ, than đá để phục vụ công nghiệp và đời sống con người ; dùng sức nước để chạy máy phát điện ;

sử dụng ánh nắng mặt trời để cung cấp năng lượng trong sản xuất và sinh hoạt,...).

- Hiện nay, nhiều nguồn tài nguyên thiên nhiên đang dần bị cạn kiệt (mỏ quặng, dầu mỏ, nước ngầm,...) ; rừng nguyên sinh bị tàn phá. Con người đang đứng trước nguy cơ thiếu nước, thiếu năng lượng, không khí bị ô nhiễm,...

- Thế giới đang thực hiện nhiều biện pháp để bảo vệ tài nguyên thiên nhiên (sử dụng tài nguyên thiên nhiên tiết kiệm và hợp lí, bảo vệ nguồn nước, không khí,...).

Câu hỏi

1. Tài nguyên thiên nhiên mang lại lợi ích gì cho em và mọi người ?
2. Chúng ta cần phải làm gì để bảo vệ tài nguyên thiên nhiên ?

Ghi nhớ

Bảo vệ tài nguyên thiên nhiên là bảo vệ cuộc sống của con người hôm nay và mai sau.

B i tập

1. Theo em, những từ ngữ nào dưới đây chỉ tài nguyên thiên nhiên ?
 - a) Đất trồng
 - b) Rừng
 - c) Đất ven biển
 - d) Cát
 - đ) Mỏ than
 - e) Mỏ dầu
 - g) Gió
 - h) Ánh sáng mặt trời
 - i) Vườn cà phê
 - k) Nhà máy xi măng
 - l) Hồ nước tự nhiên
 - m) Thác nước
 - n) Túi nước ngầm

2. Em hãy tìm hiểu và giới thiệu về một tài nguyên thiên nhiên của nước ta.
3. Em tán thành hay không tán thành với những ý kiến dưới đây ?
 - a) Tài nguyên thiên nhiên không bao giờ cạn kiệt.
 - b) Nếu không sử dụng tiết kiệm và hợp lí, đến một giọt nước sạch cũng sẽ không còn.
 - c) Bảo vệ tài nguyên thiên nhiên là bảo vệ quyền được sống và phát triển trong môi trường an toàn, trong lành của trẻ em.
4. Những việc làm nào dưới đây là bảo vệ tài nguyên thiên nhiên ?
 - a) Không khai thác nước ngầm bừa bãi.
 - b) Đốt rẫy làm cháy rừng.
 - c) Phá rừng đầu nguồn.
 - d) Săn bắt các loài thú quý hiếm.
 - đ) Sử dụng tiết kiệm điện, nước, giấy viết,...
 - e) Xây dựng các khu bảo tồn thiên nhiên, các vườn quốc gia.
5. Em hãy cùng các bạn thảo luận tìm một vài biện pháp sử dụng tiết kiệm tài nguyên thiên nhiên (tiết kiệm điện, nước, chất đốt,...).

Thực hành

1. Thực hiện tiết kiệm điện, nước, chất đốt, sách vở,...
2. Tìm hiểu về một nguồn tài nguyên thiên nhiên tại địa phương.